

Eslami, Behroz. Arefmanesh, Morvarid. Dehghanchleshtori, Mehdi (2020).

A study of the lifestyle of students in Yazd province based on the ideal model of a worthy graduate of the Iranian higher education system (Socio-political dimension). Culture of Yazd, 2, 7: 37-64

DOI: 10.22034/FYAZD.2021.288537.1046

A study of the lifestyle of students in Yazd province based on the ideal model of a worthy graduate of the Iranian higher education system (Socio-political dimension)

Behroz Eslami, Morvarid Arefmanesh, Mehdi Dehghanchleshtori

Abstract

This study aimed to explore the lifestyle of students in Yazd province based on the ideal model of a graduate worthy of the Iranian higher education system. To conduct this research, the survey method was used. The statistical population of this study was the students of Yazd province, and the sample size was specified to be 350 people according to Cochran's formula. The results show that 33.7% of people had a strong desire to serve in the deprived areas. The overall index of efforts to realize the rights of the oppressed and the downtrodden and the reduction of poverty, deprivation and injustice was 6% low, 63.4% medium and 29.4% high. The total index of efforts to participate in the process of growth and development of society, at 52.4%; 44% were moderate and 3.6% were high, and finally the index of efforts to have a positive and maximum impact on the social, political and cultural environment of the society was low in 46.6%; 43.3% was moderate and 10.3% was high. The lifestyle showed that the level of political and social participation of students is not in a favorable situation. Therefore, the attention and better planning of the officials and cultural and educational managers of the country is felt more than ever.

Keywords: Student, lifestyle, worthy graduate, Higher education system, Yazd.

بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی فارغ‌التحصیل شایسته نظام آموزش عالی ایران (بعد اجتماعی سیاسی)

بهروز اسلامی^۱، مروارید عارف‌منش^۲، مهدی دهقان‌چالشتری^۳

پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۱۰

دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۰۷

چکیده

هدف: سبک زندگی دانشجویان در سال‌های گذشته به دلیل تغییر و تحولات ارتباطی و توسعه تکنولوژی، دستخوش تحولات چشمگیری شده است. به همین دلیل با توجه به اهمیت یافتن مسائل فرهنگی، و مطرح شدن مفاهیمی همچون مهندسی فرهنگی، هدف این تحقیق، بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی فارغ‌التحصیل شایسته نظام آموزش عالی ایران (بعد اخلاق و تعهدات اجتماعی) است. روش: روش این تحقیق، پیمایش، و جامعه آماری آن دانشجویان استان یزد است که تعداد نمونه براساس فرمول کوکران ۳۵۰ نفر، و روش نمونه‌گیری، طبقه‌ای متناسب و خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. در این تحقیق، از پرسشنامه «سیمای دانش‌آموختگان مطلوب نظام آموزش عالی ایران» ساخته‌شده در معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی، استفاده شده است. یافته‌ها: شاخص کل اهتمام به احقاق حقوق مظلومان در حد متوسط، شاخص کل اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه، و شاخص اهتمام به تأثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه، کم بوده است. همچنین، تفاوت معنی‌داری میان جنسیت و شاخص کل اهتمام به حقوق مظلومان و اهتمام به آزادی‌های سیاسی وجود نداشت؛ اما بین دانشجویان دختر و پسر در شاخص مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه

۱- کارشناس ارشد مدیر مرکز مطالعات اجتماعی سازمان جهاد دانشگاهی استان یزد. (نویسنده مسئول)
behrozeslami@gmail.com

۲- کارشناس ارشد مدیر مرکز خدمات تخصصی مطالعات اجتماعی سازمان جهاد دانشگاهی استان یزد.
m_arefmanesh@yahoo.com

۳- مدیر پژوهشی سازمان جهاد دانشگاهی استان یزد. dehghan86@gmail.com

تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: طبق نتایج به دست آمده، میزان مشارکت سیاسی و اجتماعی دانشجویان در وضعیت مطلوبی نیست؛ از همین‌رو، دقت نظر و برنامه‌ریزی بهتر از سوی مسئولین و مدیران فرهنگی - آموزشی کشور بیش از پیش احساس می‌شود.

کلیدواژه: دانشجو، سبک زندگی، فارغ‌التحصیل شایسته، نظام آموزش عالی، یزد.

۳۸

سال دوم، شماره ۷
پاییز ۱۳۹۹

بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی ...

سبک زندگی را، چگونه زندگی کردن افراد تعریف کرده‌اند. سبک زندگی متمایزکننده افراد و گروه‌هاست. برخی اندیشمندان معتقدند سبک زندگی، آن نوع رفتارهایی را شامل می‌شود که قابل مشاهده و معنادار است؛ به طوری که باعث تفاوت بنیادین میان گروه‌های اجتماعی مختلف می‌شود؛ اما برخی دیگر معتقدند که سبک زندگی علاوه بر رفتارها، شامل ارزش‌ها، نگرش‌ها و عقاید نیز می‌شود (چانی^۱، ۱۹۹۶). سبک زندگی، به روش زندگی مردم، با بازتابی کامل از ارزش‌های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت‌ها اشاره دارد (استاجی و دیگران، ۱۳۸۵). شاخص‌های شناخته شده و متعارف در سبک زندگی عبارت است از: فعالیت‌های فیزیکی اوقات فراغت، خواب و بیداری، روابط اجتماعی، روابط خانوادگی، معنویت، ایمنی، آرامش، تغذیه و ...؛ این‌ها هر کدام به منزله بزرگ راهی از راه‌های زندگی افراد به شمار می‌رود (کاویانی، ۱۳۹۱).

موضوع سبک زندگی به دلیل گستره نفوذ تحلیلش درباره عقاید، عادات، انتخاب‌های مردم از یک‌سو، و قدرت هنجارآفرینی‌اش از سوی دیگر، اهمیت زیادی دارد. از جهتی دیگر، ادیان الهی درباره اکثر اشیا یا اشخاصی که اطراف آدمی را پر کرده‌اند، و بسیاری از رفتارهای وی؛ احکام، دستورالعمل و تقسیم‌بندی به درست و غلط یا خیر و شر دارد؛ بنابراین، نگاه هنجاری دین به سبک زندگی آدمیان، پیگیری این موضوع از نگاه دیندارانه را با اهمیت‌تر می‌کند.

سبک زندگی به مثابه یک موضوع جامعه‌شناختی، از این‌رو برای تحلیلگران دینی اهمیت می‌یابد که، نشان می‌دهد چگونه ارزش‌های یک طبقه اجتماعی با رفتارهای معطوف به مدگرایی یا تنوع‌طلبی، بر همه سطوح اجتماع مسلط می‌شود. سبک زندگی مطلوب در سبک زندگی اسلامی تجلی پیدا می‌کند. منبع اصلی سبک زندگی اسلامی کتاب الهی بوده، زندگی اسلامی در زندگی قرآنی معنا می‌یابد (مجلسی، ۱۴۰۴ق، ج ۱۹: ۱۹). مهم‌ترین دغدغه یا مسئله پژوهش بر این باور استوار است که با توجه به آموزه‌های اسلام، اصول و راه و

رسم زندگی و روشن بودن حقیقت، همچنان در جامعه با بحران هویت متأثر از فضای سایبری در نسل جدید است. جامعه ما با داشتن ذخایر عظیم معرفتی و فرهنگی اسلامی، شایسته الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه نیست؛ بلکه می‌تواند با داشته‌های غنی خود، راه پیشرفت را در حوزه‌های مختلف طی کند (نیکوکار و دیگران، ۱۳۹۳). سبک زندگی با انتخابی شدن زندگی روزمره معنا می‌یابد؛ بدین ترتیب که برخلاف جوامع سنتی، در جامعه معاصر به واسطه اهمیت یافتن خود و مسئولیت شخصی و ظهور جامعه مصرفی در زندگی، قدرت انتخاب نیز بیشتر شده است. سبک‌های زندگی، باز نمودی از جستجوی هویت و انتخاب فردی است. بر پایه همین واقعیت است که مفهوم سبک زندگی راهی برای تعریف ایستارها، ارزش‌ها و همچنین نشانگر ثروت و موقعیت اجتماعی افراد است (کرمی‌قهی و زادسر، ۱۳۹۲).

مشاهده عناصر فرهنگ جهانی در میان فرهنگ‌های جوانان ایرانی، یکی از دغدغه‌های بحث‌انگیز در حوزه فرهنگ ایران است؛ امری که البته، چه در بحث میزان و چه در بحث ابعاد و پیامد، مباحثات بسیاری را در ایران دامن می‌زند. شدت حساسیت به موضوع فرهنگ‌های جوانان در ایران پس از جنگ، در حدی بوده که، فرهنگ جوانان را به یکی از دغدغه‌های کلان نظام تبدیل کرده است و سیاستگذاران فرهنگی همواره کوشیده‌اند تا میزان تأثیرگذاری نهادها و سازمان‌های فرهنگی رسمی را گسترش دهند. به بیانی دیگر، فرهنگ جوانان در ایران عرصه‌ای است که محل منازعه حداقل دو فرهنگ انقلاب اسلامی، و سرمایه داری جهانی است. منازعات، رقابت‌ها، تبادلات و تطورات فرهنگی؛ فرهنگ جوانان در ایران را بسیار متنوع ساخته است. جوانان ایرانی متأثر از تحولات کلان فرهنگی اجتماعی ملی و فراملی و همچنین متأثر از جایگاه‌های اجتماعی متفاوت خود در عرصه سبک زندگی، گزینش‌های متعددی صورت داده‌اند که شناخت این صور متعدد و متنوع، برای شناخت تحولات فرهنگی بسیار ضروری است. مسئله پژوهش اینجاست که امروزه جوانان، معمولاً در اسارت الزامات زندگی تکنولوژیک هستند. رسانه‌های سمعی - بصری، اوقات فراغت آنان را به صورتی ویژه پر می‌کنند. فرهنگ مصرف‌گرایی، رنگ و بوی زندگی جوانان را

تغییر داده و یک شیرینی کاذب و مجازی برای آنان به تصویر کشیده است (شریفی، ۱۳۹۰). از این رو، اقبال پیشتاز جامعه، مانند عالمان، اساتید برجسته دانشگاه‌ها و ...، در شکل‌دهی به سبک زندگی بسیار مؤثرند. در این میان دانشگاه‌ها همیشه و در همه جای دنیا مرکز تحول فکری و جنبش عقیدتی، اخلاقی و رفتاری‌اند.

ضرورت وجود فرهنگ و تمدن اسلامی در دانشگاه‌ها ضرورتی ملی و جهانی است. دانشگاهی که منطبق بر فرهنگ دینی و اسلامی باشد، می‌تواند برای بشریت برنامه‌ریزی کند. جوانان دانشجو، آینده‌سازان جامعه‌اند و تهاجم برنامه‌ریزی شده فرهنگی دشمن نیز، این گروه را هدف گرفته است. لذا، توجه جدی‌تر به نحوه زندگی آنان (سبک زندگی) شامل رفتارها، ترجیحات و نگرش‌ها و انگیزه‌های رفتار، یک ضرورت و نیاز انکارناپذیر است (اصمی اصطهبانانی و گروسی، ۱۳۹۰). دانشجویان حجم زیادی از جمعیت جوان کشور را تشکیل می‌دهند و شرایط سنی و موقعیت اجتماعی آن‌ها به عنوان قشر تحصیل‌کرده جامعه می‌تواند آن‌ها را به عنوان الگو برای سایرین قرار دهد. بنابراین، انتخاب هر نوع سبک زندگی به وسیله آن‌ها، نه تنها در زندگی شخصی خود آن‌ها اثرگذار است، بلکه بر رفتارها و سبک زندگی سایر اقبال نیز تأثیر می‌گذارد (طل و دیگران، ۱۳۹۰). بنابراین، بررسی وضعیت سبک زندگی دانشجویان مسأله‌ای است که نیازمند اهمیت بیشتر و دقت نظر مدیران و مسئولان دستگاه‌های اجرایی و نهادهای فرهنگی است.

دانشجویان به عنوان سرمایه انسانی آینده کشور بسیار حائز اهمیت هستند. تربیت نیروی انسانی در سطوح عالی که بتواند پاسخگوی نیازمندی‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه باشد، یکی از وظایف مهم دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به شمار می‌آید (سعیدی و فرحبخش، ۱۳۹۵). کشور ما دارای جمعیتی جوان است و جوانان اکثر قریب به اتفاق دانشجویان را تشکیل می‌دهند. شناخت مسائل مربوط به این نسل جوان یکی از مهمترین و ضروری‌ترین مسائل جامعه جوان ایرانی است و ورود به دانشگاه می‌تواند شرایطی را جهت تغییر هرچه بیشتر جوانان مهیا کند و سبک زندگی خاصی را رقم بزند. از طرفی، با توجه به فرهنگ اصیل یزد و زنده بودن بسیاری از آداب و رسوم و سنت‌های

قدیمی در این شهر و در مقابل، نگاه بعضاً متفاوت جوانان و به خصوص دانشجویان نسبت به برخی سنت‌ها و فرهنگ‌های گذشته، این موضوع اهمیتی دوچندان می‌یابد. بنابراین، ما در این تحقیق خواهان بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی فارغ‌التحصیل شایسته نظام آموزش عالی ایران با تأکید بر بعد اخلاق و تعهدات اجتماعی خواهیم بود.

پیشینه پژوهش

یافته‌های پژوهش فاضلی (۱۳۸۶) بیانگر آن است که دانشجویان در مقایسه با زمان فراغتی که در دسترس دارند، بسیار کم کتاب می‌خوانند. درصد قابل توجهی از آن‌ها کتاب نمی‌خوانند و روزنامه و مجله مطالعه نمی‌کنند. تعداد فیلم‌هایی که دانشجویان می‌بینند، بسیار اندک است و تماشای تئاتر نیز وضع نامناسب‌تری دارد. در ضمن، با توجه به میزان شایع بودن ورزش در بین دانشجویان و درصد دانشجویانی که ورزش می‌کنند، می‌توان گفت جامعه دانشجویی، نه مصرف‌کننده فعال عرصه فرهنگ و نه به لحاظ ورزشی فعال است.

نتایج پژوهش کجباف و همکاران (۱۳۹۰) حاکی از آن است که سبک زندگی اسلامی و شادکامی با میزان رضایت از زندگی در دانشجویان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج تحقیق خواجه‌نوری و همکاران (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که در سطح تحلیل دو متغیره، تمامی سبک‌های زندگی با مدیریت بر ظاهر، و هم‌چنین تغییر شکل اندام رابطه داشته‌اند؛ اما در تحلیل چند متغیره مشاهده شد که سبک‌های مدرن ورزشی، موسیقی، فراغتی، مشارکت‌های جدید، مذهبی و درنهایت، موسیقی سنتی روی هم توانسته‌اند، مدیریت زنان بر ظاهرشان را با ۴۵ درصد تبیین کنند، و متغیرهای سبک مشارکتی جدید، ورزشی، موسیقی جدید، موسیقی سنتی و درنهایت، فراغتی روی هم ۳۰/۳ درصد تغییرات مدیریت تغییر شکل اندام زنان را، تبیین کنند.

طغیانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود وجود رابطه منفی و معناداری بین سبک زندگی اسلامی و نگرش‌های ناکارآمد دانشجویان را به اثبات رساندند. یافته‌های نیلساز و

دیگران (۱۳۹۱) نیز نشان داد سبک زندگی ۱۱/۳ درصد دانشجویان، ضعیف؛ ۵۴/۳ درصد متوسط، و ۳۴/۳ درصد خوب است. یافته‌های گودرزی و دیگران (۱۳۹۳) نشان داد نمره آزمون سبک زندگی دانشجویان مورد مطالعه، در محدوده متوسط قرار داشته و با وضعیت خوب فاصله دارد. همچنین، یافته‌های سجادی و دیگران (۱۳۹۴) نشان داد سبک زندگی دانشجویی از ماهیت پیچیده و ابعاد متنوعی برخوردار است و برای حفظ جامع‌نگری، باید به تمام ابعاد همچون معنوی، تحصیلی، سلامت، اجتماعی، روانی، مجازی، اخلاقی، حرفه‌ای و اقتصادی اهمیت داده شود.

یافته‌های افشار و دیگران (۱۳۹۶) نشان داد، سبک زندگی دانشجویی در پنج مؤلفه کلی، عبارتند از: فعالیت‌های آموزشی، فعالیت‌های اوقات فراغت، فعالیت‌های عبادی، بهداشت و تغذیه و فعالیت‌های سیاسی. از نتایج تحقیق حسنی و همکاران (۱۳۹۶) این‌گونه بر می‌آید که سبک زندگی به معنی الگوی کنش‌های روزمره معطوف به مصرف، تولید فرهنگی، اجتماعی و مادی با مفاهیمی نظیر فرهنگ، خرده‌فرهنگ و مصرف، همبسته است و با آن‌ها همپوشانی دارد. طبق یافته‌های این پژوهش، سبک زندگی به سه مقوله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قابل تفکیک است. در حالی که، سبک زندگی اجتماعی به تولید و مصرف روابط اجتماعی معطوف است؛ سبک زندگی اقتصادی شامل تولید و مصرف مادی است و سبک زندگی فرهنگی نیز به الگوی کنش‌های روزمره معطوف به مصرف و تولید محتوای نمادین راجع است.

یافته‌های شهابی و دیگران (۱۳۹۷) نشان داد که رابطه مثبت معناداری بین سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت تحصیلی وجود داشت. نتایج همچنین نشان داد، سبک زندگی اسلامی قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی بود و از بین انواع مهارت‌های فراشناختی؛ برنامه‌ریزی و خودبازبینی، قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی بودند.

یافته‌های حسینی و دیگران (۱۳۹۸) نشان داد، سالم‌ترین سبک زندگی، سبکی است که مبنای اصلی آن، سبک زندگی دینی و اسلامی باشد و در کنار آن، از توصیه‌های سبک

زندگی غیردینی که با توصیه‌های کلی دینی همخوان‌اند، و در عین حال براساس اصول علمی مورد پذیرش‌اند، مورد استفاده قرار گیرند تا یکدیگر را کامل کنند و بهترین سبک به دست آید که باز هم می‌توان آن را سبک «زندگی دینی» نامید؛ چون دین هیچ مخالفتی با علم بشری ندارد و آن را تشویق نیز می‌کند. همچنین، یافته‌های سینتیها^۱ (۱۳۹۸) نشان داده که داشتن معنویت در زندگی دانشجویان، با قالب‌های رفتاری نظیر صداقت، دلسوزی، همدردی و بخشش همراه است؛ افراد دارای معنویت دیدگاه کل‌نگر داشته و با ذهن باز نسبت به مسایل پیرامونی خود نگاه کرده و نعطاف‌پذیرتر هستند.

یافته‌های زارع حسین‌آبادی (۱۳۹۹) نشان داد، میان سبک زندگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی یزد و شادی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. دیزکتو^۲ و دیگران (۲۰۰۷) جهت بررسی رابطه سبک زندگی و بهزیستی ذهنی در بین دانشجویان سیاه پوست آفریقایی، یکی از مهم‌ترین پیش‌بین‌ها، در بروز نشانه‌های افسردگی را، مشکلات مالی دانسته‌اند. تورچ^۳ (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان «پایگاه اجتماعی و مصرف کالاهای فرهنگی» به این نتیجه رسیده است که نوع فعالیت اقتصادی و منزلت شغلی افراد در کشور کانادا با سبک مصرف کالاهای فرهنگی رابطه دارد و نیز درآمد و تحصیلات آنان مؤثر بر نحوه مصرف کالاهای فرهنگی است. همچنین، بررسی نتایج پژوهش کلی^۴ و همکاران (۲۰۱۱) نشان می‌دهد که برای ایجاد یک سبک زندگی سالم مهم است که راهبردهایی اجرا شود که عقاید شناختی اشخاص در مورد توانایی‌هایشان به منظور اتخاذ انتخاب‌های سالم و درگیری در رفتارهای سالم را توانمند کند. یافته‌های تحقیق بسچلو^۵ و همکاران (۲۰۱۴) تأثیر سبک زندگی سالم بر نشانه‌های افسردگی و اضطراب را بررسی کرده و نشان دادند که این علائم توسط سبک زندگی سالم و فعالانه کاهش می‌یابد یافته‌های اشمیت^۶ (۲۰۱۵) نیز نشان داد،

1- Cynthia
2- Dzakto
3- Torch
4- Kelly
5- Boschloo
6- Schmidt

دانشجویانی که سواد رسانه‌ای بهتری دارند، از سبک زندگی بهتری برخوردارند. اهمیت مشارکت اجتماعی برای جامعه معاصر ایران وقتی دوچندان می‌شود که ترکیب جمعیتی جوان با الزام توسعه همراه شده است. همچنین، با توجه به اینکه در ایران، جوانان، جمعیت درخور ملاحظه‌ای را تشکیل می‌دهند و به منزله قشری که معانی ذهنی آنان، ساختارهای عینی آینده جامعه را تعیین می‌کند و از طرفی نیز، نسل حامل تحولات به شمار می‌آیند، لذا اهمیت این موضوع بیشتر می‌شود.

کومار^۱ (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بین جوانان با مدرک کارشناسی ارشد: مطالعه سبک زندگی و اثربخشی آن در ساختن یا ایجاد ملیت»، به بررسی رابطه و اثر شبکه‌های اجتماعی بر جوانان پرداخته است. نتایج حاکی از آن بود که متغیرهای جمعیت شناختی سن، جنس و درآمد بر سبک زندگی جوانان تأثیرگذار است؛ البته از طریق متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی. از طرفی، تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی جوانان دارای مدرک کارشناسی ارشد، و همچنین ایجاد ملیت خاص تأیید شد. یافته‌های ماهری و دیگران (۲۰۲۰) نشان داد، میانگین نمره سبک زندگی ارتقاء دهنده سلامت دانشجویان در وضعیت متوسط قرار دارد.

علی‌رغم اینکه، در رابطه با سبک زندگی دانشجویی تحقیقات فراوانی انجام شده است، اما متأسفانه در کمتر تحقیقی شاهد تأکید بر سبک زندگی ایرانی - اسلامی و با نگاه «ویژگی‌های دانشجوی آرمانی» صورت گرفته است؛ بنابراین، در این تحقیق سعی شده است این خلأ به نحو احسن پوشش داده شود.

چهار چوب نظری

مفهوم سبک زندگی سالم یا سالم زیستی، در چندین حوزه، مورد آزمون نظری و تجربی قرار گرفته است و برای تشریح هزاران عاملی که به کنش‌وری مناسب و بهزیستی منتهی می‌شود، چند الگو ارائه شده است. اکثر چنین الگوهایی براساس حرفه‌های مربوط به سلامتی جسمی است، و تأکیدهای اولیه بر توسعه و پیشرفت جنبه‌های فیزیولوژیکی بوده است.

عوامل مؤثر بر بهزیستی که به صورت دوایری گردان برای بهزیستی در نظر گرفته می‌شوند، بر پایه روان‌شناسی فردی آدلر بنا شده‌اند. به عنوان نمونه، الگوی آردل^۱ (۱۹۷۷) به بهزیستی بر هدفمندی و معناداری با پنج بعد: مسئولیت‌پذیری خود، مدیریت تنیدگی، تناسب جسمانی، تغذیه و حساس بودن نسبت به محیط تأکید می‌کند. از طرفی سوئینی و ویتمر^۲ در ۱۹۹۱ و ۱۹۹۲، اولین الگوی جامع بهزیستی را پیشنهاد کردند. الگوی محوری بهزیستی با پنج وظیفه مهم زندگی به صورت حلقه‌هایی برای کارکرد سالم در نظر گرفته شده است. این گونه وظایف به صورت حلقه‌هایی با فواصل دایره‌ای، چرخان، و با ارتباط و اتصال درونی نشان داده شده است. پنج وظیفه زندگی عبارت است از (۱) معنویت، (۲) خود فرمان‌گری، (۳) کار و تفریح، (۴) دوستی و (۵) عشق. وظایف خودفرمانگری دارای ۱۲ مؤلفه است. در این الگوی بوم‌شناختی، تکالیف زندگی به گونه پویایی در تعامل با طیف گسترده‌ای از امور زندگی از جمله خانواده، اجتماع، دین، تعلیم و تربیت، دولت، رسانه‌ها، شغل و صنعت قرار می‌گیرد. رویدادهای جهانی با منشأ طبیعی (مثل سیل و قحطی) یا انسانی (مثل جنگ)، بر مشکلات و وظایف زندگی تأثیر می‌گذارند. تغییر در هر یک از حوزه‌های بهزیستی، بر حوزه‌های دیگر تأثیر مثبت یا منفی می‌گذارد. اما به دلیل تفاوت‌های فرهنگی گسترده بین جامعه ایرانی اسلامی و جوامع غربی باید برای ارائه مدلی از سبک زندگی، به زمینه‌های بومی و بوم‌شناختی توجه شود (کمری و دیگران، ۱۳۹۶). لازم به ذکر است، برخی پژوهشگران در ترسیم سبک زندگی اسلامی بر ابعادی مانند: خانواده، فرد و اجتماع توجه کرده‌اند. آنان در بعد فردی به عواملی نظیر: تغذیه و بهداشت، وظیفه شغلی، تدبیر زمان، عبادت و معنویت، ایجاد ویژگی‌های درونی، تفکر و علم در بعد خانوادگی، مسائل جنسی، والدینی، فراغت و آسایش، و در بعد اجتماعی به مؤلفه‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی اشاره دارد (کاویانی، ۱۳۹۱).

مهدوی‌کنی (۱۳۷۸) معتقد است که سبک زندگی در مطالعات فرهنگی، به مجموعه رفتارها و الگوهای کنش هر فرد اطلاق می‌شود که معطوف به ابعاد هنجاری، رفتاری و

1- Ardell

2- Sweenet & whitmer

معنایی زندگی اجتماعی او بوده و نشان‌دهنده کم و کیف نظام باورها و ارزش‌های فرد و جامعه باشد. در همین راستا، می‌توان ادعا کرد که، سبک زندگی دینی، مجموعه‌ای از رفتارهای منبعث از دین، و بر مبنای دین است که به صورت عملی در رفتارهای زندگی روزمره نمود پیدا می‌کند. عموم ادیان دارای نظام معنایی، آموزه‌ها، نهادها و ساختارهایی‌اند که پیروانشان را در ایجاد سبک زندگی مبتنی بر آنها، توانمند می‌کند. این‌گونه سبک زندگی ناشی از فرهنگ دینی را می‌توان سبک زندگی دینی نامید (مهدوی‌کنی، ۱۳۷۸). با این تفاسیر، درباره سبک زندگی و پیام‌های آن، انتظار داریم که سبک زندگی دانشجویان، نقش بسیار مهمی در آماده کردن ایشان برای پذیرش نقش‌های مورد انتظار از خروجی‌های دانشگاه جدید، داشته باشد. بهره‌گیری از نظریه‌های سبک زندگی و نظریه‌های موجود درباره نقش‌های دانشگاه جدید، نشان می‌دهد، سبک زندگی دانشجویان، مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده ویژگی‌ها و قابلیت‌های اساسی، از جمله داشتن روحیه علم‌آموزی و پژوهشگری آنان است (گیدنز^۱، ۱۳۷۸).

روش تحقیق

با توجه به این‌که هدف تحقیق حاضر، بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی فارغ‌التحصیل شایسته نظام آموزش عالی ایران است، از روش پیمایش استفاده شده است. ضمن این‌که، جهت مروری بر تحقیقات پیشین از روش کتابخانه‌ای (اسنادی) نیز بهره گرفته شده است. این مطالعه به لحاظ ماهیت، بنیادی - کاربردی و توصیفی است. در تحقیق حاضر، جامعه آماری، کلیه دانشجویان استان یزد هستند. نمونه آماری این تحقیق، بر اساس فرمول کوکران، ۳۵۰ نفر است. روش نمونه‌گیری نیز در پژوهش حاضر، در مرحله اول، طبقه‌ای متناسب؛ و در مرحله دوم، خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. بدین ترتیب که ابتدا براساس تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها مقدار مشخصی از نمونه به هر دانشگاه اختصاص داده شد. در مرحله دوم، بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای، نمونه‌ها در دانشگاه‌ها؛ در برخی دانشکده‌ها و برخی رشته‌ها به صورت

تصادفی انتخاب شدند. بدین ترتیب، براساس تعداد دانشجویان دانشگاه‌های استان، تعداد نمونه اختصاص یافت. ابزار مورد استفاده در این مطالعه، پرسشنامه تدوین شده در معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی، تحت عنوان «سیمای دانش‌آموختگان مطلوب نظام آموزش عالی ایران» است. در این الگو، فارغ‌التحصیل مطلوب، کسی است که در ۷ نقش به صورت متوازن، رشد متناسب یافته باشد. این هفت نقش عبارتند از، نقش در:

- در قبال خودش
- در وظایف عبادی و مناسک
- در وظایف خانوادگی
- در وظایف اخلاقی و تعهدات اجتماعی
- در قبال حکومت و سیاست
- در فعالیتهای اقتصادی و شغلی دانش بنیان
- در قبال محیط زیست و منابع طبیعی

که ما در این مقاله به بعد وظایف اخلاقی و تعهدات اجتماعی خواهیم پرداخت. در این پرسشنامه، از اعتبار محتوایی استفاده شده است. به همین منظور، اولاً سعی شد گویه‌هایی که متغیرهای تحقیق را می‌سنجند را، یا از گویه‌های تحقیقات پیشین که زیر نظر اساتید مجرب، استفاده و اجرا شده‌اند، استفاده شود؛ و یا برای انتخاب بهترین گویه‌ها برای متغیرهای جدید، از نظرات محققین و اساتید و صاحب‌نظران دیگر استفاده گردد. سپس در نهایت، یک بار دیگر پرسشنامه تدوین شده به اساتید و متخصصان و صاحب‌نظران ارائه شد و از نظرات آن‌ها برای تصحیح پرسشنامه کمک گرفته شد. در تحقیق حاضر، جهت احراز اعتبار و پایایی آن، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است؛ این ضریب به‌عنوان یکی از ضرایب پایایی یا قابلیت اعتماد شناخته می‌شود (افشانی، ۱۳۸۷: ۸۳). میزان آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS برابر ۰/۸۵ است و همچنین، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار کامپیوتری SPSS 24 استفاده شد.

تعریف نظری

سبک زندگی: سبک زندگی، نظام تمایلات ترجیحی یا مجموعه‌ای است از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها در عرصه‌های مختلف زندگی؛ از موسیقی گرفته تا هنر، تلویزیون، دکوراسیون منزل، پوشش، آرایش مو و غیره (فاضلی، ۱۳۸۲).

تعریف عملی

در این تحقیق، منظور از سبک زندگی، پرسشنامه «سیمای دانش‌آموختگان مطلوب نظام آموزش عالی ایران در بعد وظایف اخلاقی و تعهدات اجتماعی» است.

یافته‌های تحقیق:

۴۲ درصد از پرسش‌شوندگان مرد، و ۵۸ درصد باقیمانده زن هستند. ۷۸/۳ درصد از دانشجویان، مجرد؛ ۲۰/۶ درصد از آن‌ها متأهل، و ۱ درصد هم مطلقه بوده‌اند.

جدول (۱): توزیع پاسخگویان براساس مشارکت در فعالیت‌های مختلف سیاسی

و تمایل به خدمت در مناطق محروم به مدت یک ماه

عدد میانگین	مشارکت در فعالیت‌های مختلف سیاسی										
	خیلی زیاد		زیاد		تا حدودی		کم		خیلی کم		
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳۴	۰/۹	۳	۲/۶	۹	۱۸/۶	۶۵	۱۹/۴	۶۸	۵۵/۱	۱۹۳	طرفداری از گروه-های سیاسی کشور
۵۷	۱۱/۴	۴۰	۱۹/۷	۶۹	۲۸/۶	۱۰۰	۱۷/۴	۶۱	۱۹/۷	۶۹	شرکت در انتخابات (ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، شوراهای شهر و ...)
۳۵	۱/۴	۵	۶	۲۱	۱۴/۳	۵۰	۲۰/۹	۳	۵۳/۷	۱۸۸	فعالیت به نفع کاندیداها یا گروه-های سیاسی شرکت‌کننده در انتخابات
۴۸/۳	۸/۹	۳۱	۱۲/۶	۴۴	۲۲/۶	۷۹	۱۷/۷	۲	۳۴/۶	۱۲۱	بحث سیاسی در جمع دوستان و آشنایان یا خانواده

۵۲	۱۰/۹	۳۸	۱۳/۴	۴۷	۲۶/۳	۹۲	۱۸/۶	۵	۲۷/۴	۹۶	دنبال کردن اخبار تحولات و رخداد‌های سیاسی کشور
تمایل به خدمت در مناطق محروم به مدت یک ماه											
۶۲	۸	۲۸	۲۵/۷	۹۰	۳۵/۴	۱۲۴	۲۰/۳	۷۱	۹/۴	۳۳	تمایل مردم به خدمت در مناطق محروم
۶۱۱/۵	۵/۱	۱۸	۲۳/۱	۸۱	۴۳/۷	۱۵۳	۱۹/۷	۶۹	۸/۳	۲۹	تمایل خانواده به خدمت پاسخگو در محروم
۷۰	۱۲/۶	۴۴	۳۳/۴	۱۱۷	۳۵/۷	۱۲۵	۱۳/۱	۴۶	۵/۱	۱۸	تمایل پاسخگویان به خدمت در مناطق محروم

مطابق یافته‌های این بخش، عدد میانگین طرفداری پاسخگویان از گروه‌های سیاسی، ۳۴ است که نشان می‌دهد، طرفداری از گروه‌های سیاسی کشور در دانشجویان به میزان قابل توجهی پایین‌تر از حد متوسط است. عدد میانگین شرکت در انتخابات (ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، شوراها شهر و ...)، ۵۷ درصد است که نشان دهنده مشارکتی بالاتر از حد متوسط است. عدد میانگین فعالیت به نفع کاندیداها یا گروه‌های سیاسی شرکت کننده در انتخابات، حدود ۳۵ درصد است که مؤید این است که، این فعالیت دانشجویان پایین‌تر از حد متوسط است. در رابطه با بحث سیاسی در جمع دوستان و آشنایان یا خانواده عدد میانگین، ۴۸/۳ است که نشان می‌دهد، رواج بحث‌های سیاسی در جمع‌های دوستانه و خانوادگی تقریباً در حد متوسط است؛ و در نهایت، عدد میانگین دنبال کردن اخبار تحولات و رخداد‌های سیاسی کشور توسط دانشجویان، ۵۲ است؛ که میزان متوسطی است. یافته‌ها نشان داد، از نظر پاسخگویان میزان تمایل مردم و خانواده‌شان به خدمت در مناطق محرم به ترتیب، ۶۲ و ۶۱/۵ است که کمی بیش از حد متوسط است؛ اما تمایل خودشان بیشتر و میانگین آن، عدد ۷۰ است.

جدول ۲: توزیع پاسخگویان براساس انجمن‌ها و نهادهای مورد همکاری

درصد	فراوانی	تعداد انجمن‌ها و نهادها
۲/۹	۱۰	شوراهای محلی
۲۴	۸۴	بسیج دانشجویی
۷/۴	۲۶	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
۱۰/۹	۳۸	انجمن علمی
۶/۹	۲۴	کانون‌های مذهبی
۸	۲۸	هیأت مذهبی دانشجویی
۳/۴	۱۲	انجمن صنفی دانشجویان
۱/۷	۶	انجمن اسلامی
۲/۳	۸	معاونت علمی و آموزشی
۹/۱	۳۲	گروه‌های آموزشی
۶/۶	۲۳	معاونت فرهنگی دانشگاه
۲/۹	۱۰	واحد مشاوره دانشگاه
۳/۱	۱۱	جهاد دانشگاهی

با توجه به نتایج تفکیکی، براساس انجمن‌ها و نهادهای مختلف، بالاترین میزان همکاری با انجمن‌ها و نهادها، در بسیج دانشجویی با آمار ۲۴ درصد بوده است. انجمن علمی با ۱۰/۹ درصد، دومین رتبه میزان همکاری دانشجویان را به خود اختصاص داده است، و همچنین گروه‌های آموزشی، هیأت مذهبی دانشجویی و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه، در مرتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند. کمترین میزان همکاری نیز با انجمن اسلامی، با ۱/۷ درصد؛ معاونت علمی و آموزشی با ۲/۳ درصد، و واحد مشاوره دانشگاه، با ۲/۹ درصد بوده است.

جدول ۳: توزیع فراوانی برحسب واکنش آن‌ها در برابر تضييع حقوق نیازمندان

درصد	فراوانی	گزینه‌ها
۲/۳	۸	برایم مهم نیست و واکنش خاصی نشان نمی‌دهم.
۱۷/۱	۶۰	با او همدردی می‌کنم.
۲۳/۴	۸۲	تمایل به کمک دارم، اما نمی‌توانم.
۳۸	۱۳۳	او را جهت احقاق حق خود راهنمایی می‌کنم.
۱۹/۱	۶۷	خودم شخصاً جهت احقاق حق او اقدام می‌کنم.
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

همان گونه که جدول بالا گویاست، حدود ۱۹ درصد عنوان کرده‌اند که، در صورت مشاهده تضييع حقوق نیازمندان، شخصاً جهت احقاق حق او اقدام می‌کنند و ۳۸ درصد، او را در جهت رسیدن به حق خود راهنمایی می‌کنند. همچنین ۲۳/۴ درصد گفته‌اند، در چنین شرایطی تمایل به کمک دارند؛ ولی بنا به شرایطی توانایی‌اش را ندارند. همچنین، حدود ۱۷ درصد گفته‌اند، تنها در مقام همدردی بر می‌آیند، و تنها ۲/۳ درصد، واکنشی نشان نخواهند داد.

جدول ۴: توزیع پاسخگویان برحسب میزان اهتمام به حاکمیت قانون‌مداری در سطح جامعه

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
سکوت کرده و رشوه را پرداخت می‌کنم.	۷۱	۲۰/۳
آن قدر صبر می‌کنم تا کارم بدون رشوه انجام شود.	۱۴۲	۴۰/۶
موضوع را گزارش کرده و به مسئولین مربوطه شکایت می‌کنم.	۱۲۱	۳۴/۶
نمی‌دانم/ بی‌پاسخ	۱۶	۴/۶
کل	۳۵۰	۱۰۰

نتایج نشان می‌دهد که، ۴۰/۶ درصد از پاسخگویان، آن قدر صبر می‌کنند تا کارشان بدون رشوه انجام شود؛ در حالی که ۳۴/۶ درصد عنوان کرده‌اند که موضوع را گزارش کرده و به مسئولین مربوطه شکایت می‌کنند، و ۲۰/۳ درصد باقی مانده، سکوت کرده و رشوه را پرداخت می‌کنند، و ۴/۶ درصد در برابر این پرسش بی‌پاسخ بوده‌اند. در اینجا باید عنوان کرد، شاخص کل اهتمام به احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان، و کاهش فقر و محرومیت و بی‌عدالتی در ۶ درصد پاسخگویان، کم؛ ۶۳/۴ درصد، متوسط؛ و در ۲۹/۴ درصد، زیاد بوده است. ۱/۱ درصد هم بی‌پاسخ بوده‌اند. از طرفی، شاخص اهتمام به تأثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه در ۶/۶ درصد پاسخگویان کم؛ ۴۳/۳ درصد متوسط و ۱۰/۳ درصد زیاد بوده است.

جدول ۵: توزیع فراوانی برحسب میزان رعایت حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی

کاملاً موافق		موافق		نه موافق، نه مخالف		مخالف		کاملاً مخالف		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳۴/۲	۱۲۰	۳۷/۲	۱۳۰	۱۸/۳	۶۴	۷/۴	۲۶	۲/۹	۱۰	باید به اقلیت‌های دینی هم اجازه داد به راحتی عقاید خود را بیان کنند.
۲۴/۹	۸۷	۲۱/۴	۷۵	۲۴/۶	۸۶	۱۵/۴	۵۴	۱۳/۷	۴۸	کسانی که به هیچ دینی اعتقاد ندارند هم، حق دارند در سازمان‌های دولتی استخدام شوند.
۳۳/۵	۱۱۷	۳۶/۱	۱۲۷	۲۲/۳	۷۸	۴/۹	۱۷	۳/۱	۱۱	حقوق همه اقوام کشور درباره فراگیری فرهنگ و زبان مادری آن باید به رسمیت شناخته شود.
۱۵/۶	۵۴	۱۵/۲	۵۱	۳۴/۹	۱۲۲	۲۲/۹	۷۹	۱۱/۲	۴۰	همه ادیان و مذاهب رسمی کشور حق دارند در هر مکانی برای ترویج عقاید و آیین خود مرکز تبلیغی تاسیس کنند.

مطابق یافته‌های جدول فوق، ۷۱/۴ درصد از پاسخگویان، با آزادی اقلیت‌های دینی در بیان عقاید خود موافقت و ۱۸/۳ درصد، نظری در این رابطه ندارند، و تنها ۱۰/۳ درصد، با این گویه مخالف هستند. ۶۷/۳ درصد از دانشجویان مورد مطالعه معتقدند، حتی کسانی که به هیچ دینی اعتقاد ندارند هم، حق دارند در سازمان‌های دولتی استخدام شوند؛ و در مقابل ۲۹/۱ درصد، با استخدام این قشر در سازمان‌های مزبور مخالف هستند؛ و ۲۴/۶ درصد نیز نظری ندارند. قابل ذکر است که ۶۹/۶ درصد بر این باورند حقوق همه اقوام کشور درباره فراگیری فرهنگ و زبان مادری آن‌ها باید به رسمیت شناخته شود. این در حالی است که، ۸ درصد با این نظر مخالفند، و ۲۲/۳ درصد هم نظری بینابین دارند. از بین پاسخگویان، ۳۰/۸ درصد، موافقت که همه ادیان و مذاهب رسمی کشور حق دارند در هر مکانی برای ترویج

عقاید و آیین خود، مرکز تبلیغی تأسیس کنند و مطابق آمار، ۳۴/۱ درصد مخالفین با تأسیس این مراکز با شرایط مذکور، از موافقین آن بیشتر هستند و همچنین ۳۴/۹ درصد در این رابطه نظری نداشتند.

جدول ۶: توزیع فراوانی برحسب واکنش در برابر تضييع حقوق اقلیت‌های سیاسی یا مذهبی

درصد	فراوانی	گزینه‌ها
۲۵/۷	۹۰	برایم مهم نیست و واکنش خاصی نشان نمی‌دهم.
۴۵/۱	۱۵۸	با او همدردی می‌کنم.
۱۷/۱	۶۰	تمایل به کمک دارم؛ اما نمی‌توانم.
۳/۷	۱۳	او را جهت احقاق حق خود راهنمایی می‌کنم.
۰/۶	۲	خودم شخصاً جهت احقاق حق او اقدام می‌کنم.
۷/۷	۲۷	بی پاسخ
۱۰۰	۳۵۰	جمع کل

همان گونه که جدول بالا گویاست، کمتر از یک درصد از دانشجویان مورد مطالعه، در پاسخ به سؤال مربوط به واکنش پاسخگویان در برابر تضييع حقوق اقلیت‌های سیاسی یا مذهبی، عنوان کرده‌اند که، شخصاً جهت احقاق حق او اقدام می‌کنند و تنها حدود ۴ درصد حاضرند او را در جهت رسیدن به حق خود راهنمایی کنند. همچنین ۱۷/۱ درصد گفته‌اند، در چنین شرایطی تمایل به کمک دارند؛ ولی نمی‌توانند این کار را انجام دهند. حدود ۴۵/۱ درصد نیز گفته‌اند، فقط در مقام همدردی بر می‌آیند، و حدود ۲۵/۷ درصد نیز واکنشی نشان نخواهند داد.

جدول ۷: توزیع پاسخگویان براساس اهتمام به تأثیرگذاری مثبت و حداکثری

بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه

کاملاً موافق		موافق		نه موافق، نه مخالف		مخالف		کاملاً مخالف		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۵/۷	۲۰	۱۰	۳۵	۲۰	۷۰	۲۹/۴	۱۰۳	۳۲/۳	۱۱۳	این روزها آدم احساس می‌کند خسته، فرسوده و بی‌انگیزه است.
۱۷/۱	۶۰	۲۰/۹	۷۳	۲۸/۳	۹۹	۲۲/۹	۸۰	۸	۲۸	اکثر مردم نمی‌توانند درست تصمیم بگیرند؛ باید کسی باشد که به جای مردم تصمیم بگیرد و کشور را پیش ببرد.
۱۳/۴	۴۷	۱۰/۳	۳۶	۲۰/۳	۷۱	۲۱/۱	۷۴	۳۱/۷	۱۱۱	اداره امور سیاسی کشور بدون توجه به خواست مردم انجام می‌شود.

همان گونه که نتایج جدول بالا نشان می‌دهد، بیش از نیمی از دانشجویان مورد مطالعه یعنی ۶۱/۷ درصد با احساس خستگی، فرسودگی و بی‌انگیزگی مخالفند و تنها ۱۵/۷ درصد با آن موافقت کرده‌اند، و ۲۰ درصد مخالفت و موافقت خاصی با این موضوع ندارند. ۳۸ درصد دانشجویان تأیید کرده‌اند که اکثر مردم نمی‌توانند درست تصمیم بگیرند و باید کسی به جای آن‌ها تصمیم گرفته و کشور را پیش ببرد. حدود ۲۸ درصد، نظر ممتنع در رابطه با این جمله داده‌اند، و حدود ۳۱ درصد مخالفت خود را ابراز داشته‌اند. بیش از نیمی از پاسخگویان، یعنی حدود ۵۳ درصد با این مؤلفه که، اداره امور سیاسی کشور بدون توجه به خواست مردم انجام می‌شود، مخالف هستند، و در مقابل ۲۳/۷ درصد، با این موضوع مخالفند و حدود ۲۰ درصد نظر خاصی نداشتند.

شاخص کل اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه، در ۵۲/۴ درصد، پاسخگویان کم؛ ۴۴ درصد، متوسط؛ و ۳/۶ درصد، زیاد بوده است.

جدول ۸: بررسی تفاوت میانگین شاخص‌های کلی پژوهش بر حسب جنسیت پاسخگویان

شاخص‌های کلی پژوهش		جنسیت	میانگین	آزمون همگنی واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها
احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی‌عدالتی.	پسران	۲/۱۹	مقدار F	مقدار احتمال	مقدار T	مقدار احتمال
	دختران	۲/۲۷	۲/۵۰۸	۰/۱۱۴	-۱/۴۱۴	۰/۱۵۸
گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون.	پسران	۲/۲۰	مقدار F	مقدار احتمال	مقدار T	مقدار احتمال
	دختران	۲/۱۵	۳/۵۴۷	۰/۰۶۱	۰/۸۱۵	۰/۴۱۵
مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه	پسران	۱/۷۰	مقدار F	مقدار احتمال	مقدار T	مقدار احتمال
	دختران	۱/۳۸	۲/۹۰۵	۰/۰۸۹	۵/۲۶۳	۰/۰۰۰

نتایج نشان داد بین دانشجویان دختر (2/27) و پسر (2/19) در شاخص احقاق حقوق مظلومان و مستضعفان و کاهش فقر و محرومیت و بی‌عدالتی تفاوت معناداری وجود ندارد ($p > 0/05$). یافته‌ها حاکی از آن است در شاخص گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون نیز، بین دانشجویان دختر (2/15) و پسر (2/20) تفاوت معناداری وجود ندارد ($p > 0/05$).

نتایج نشان داد، دانشجویان دختر میانگین کمتری (1/38) در شاخص مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه از دانشجویان پسر (1/70)، داشته‌اند. براساس آزمون T مستقل نیز می‌توان دریافت که تفاوت بین دختر و پسر در این شاخص معنادار است ($p < 0/05$) و $T = 5/263$.

بحث و نتیجه‌گیری

سبک زندگی به طور کلی با جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی و رفتاری زندگی افراد ارتباط دارد و بر آنها تأثیرگذار است؛ سبک زندگی اسلامی نیز از این قاعده مستثنی نیست، ضمن آنکه اساس این نوع سبک زندگی مبتنی بر دین اسلام است که توصیه‌های ویژه‌ای برای پیروان خود دارد. از اینرو، آموزه‌های اسلام از جامعیت کامل برخوردار است و تمام

ابعاد زندگی را دربر می‌گیرد. از طرفی، نوع نگاه ما به جهان نیز در انتخاب سبک زندگی و آداب عمل تأثیر دارد (اصمی اصطهبانی و گروسی، ۱۳۹۳).

یافته‌ها نشان داد، بیش از نیمی از پاسخگویان و خانواده‌شان تمایل به خدمت در مناطق محروم را دارند. میانگین واکنش پاسخگویان در برابر تضييع حقوق اقلیت‌های سیاسی یا مذهبی، ۴۰/۲ بوده است که کمتر از میانگین است و اهتمام به گسترش آزادی‌های سیاسی و دفاع از حقوق اقلیت‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون، ۵۶/۷ بوده که کمی بیشتر از میانگین است. این پدیده ممکن است به علت تغییر دغدغه‌های دانشجویان و سبک زندگی آنها، در حال رخ دادن باشد. طبق یافته‌های پژوهش حاضر، بین دختران و پسران در این شاخص تفاوت معناداری وجود نداشت.

یافته‌ها نشان داد، بیشترین میزان مشارکت با انجمن‌ها و نهادها، متعلق به بسیج، با ۲۴ درصد است؛ اما این یافته نشان می‌دهد که میزان همکاری و مشارکت اجتماعی دانشجویان در وضعیت چندان مناسبی به سر نمی‌برد. این یافته‌ها نشان داد، میزان مشارکت دانشجویان در بیش از نیمی از آنها (۵۴/۳)، در حد کم؛ ۴۳/۲ درصد، متوسط است و هیچ کدام به میزان خیلی زیاد در فعالیت فوق برنامه، مشارکت نداشتند. این نتیجه با یافته‌های قادرزاده و دیگران (۱۳۹۸) همخوانی دارد. یافته‌های بشارت‌نیا و طوسی معتمد (۱۳۹۹) نشان داد، ۲۷/۶ درصد پاسخگویان دانشگاه، عضو بسیج یا انجمن اسلامی هستند؛ در حالی که ۷۲/۴ درصد، عضویتی در این نهادها ندارند. یافته‌های فروزنده و دیگران (۱۳۹۰) نشان داد، بین متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل و محل تولد با میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فوق برنامه، هیچ گونه رابطه معنی‌داری ندارد.

از طرفی، وضعیت مشارکت سیاسی هم چندان مطلوب نیست و بین دختران و پسران در این شاخص تفاوتی وجود نداشت. در گویه‌های مشارکت سیاسی، کمترین میزان مشارکت، مربوط به طرفداری از گروه‌های سیاسی کشور با ۳۴ درصد، و بیشترین گویه، مربوط به شرکت در انتخابات، با ۵۷ درصد است. این یافته نشان می‌دهد که علیرغم گذشته تقریباً موجی از ناامیدی در بین بدنه دانشجویان در حال شکل‌گیری است که طرفداری از

گروه‌های سیاسی به کمترین میزان (در بین گویه‌های مشارکت سیاسی) رسیده است، و نزدیک نیمی از دانشجویان هم فعلاً برنامه‌ای برای شرکت در انتخابات ندارند. لپت و لریز^۱ معتقدند، با گسترش نهادهای مشارکتی و عضویت افراد در این تشکلهای و فعالیت در بخش‌های مختلف جامعه، احتمال مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی و سیاسی بیشتر می‌شود (رضایی، ۱۳۷۵). این یافته با یافته‌های قادرزاده و دیگران (۱۳۹۸)، فرهادی (۱۳۹۷) و تحقیق فروزنده و دیگران (۱۳۹۰) که نشان داد میزان مشارکت بیش از نیمی از دانشجویان در حد کم، و مابقی در حد متوسط است؛ همخوانی دارد. دانشگاه در زمره نهادهایی است که در کنار کارکردهای آموزشی، عهده‌دار جامعه‌پذیری سیاسی و نهادینه کردن فرهنگ شهروندی و مسئولیت‌پذیری سیاسی و اجتماعی است. در بررسی قلمرو سیاسی در ایران، فعالیت سیاسی دانشجویان شاخص مناسبی است که می‌توان از طریق آن دیگر تحولات را سنجید (محمدی، ۱۳۷۸). طبق یافته‌ها، ارتباط دانشجویان با مسئولین سیاسی و اجرایی بسیار پایین است. حضور مدیران سیاسی و اجرایی در دانشگاه‌ها، ماهیت مقطعی و مناسکی پیدا کرده است. سطح نازل رابطه دانشجویان با مسئولان و کارگزاران نظام، در کاهش اعتماد نهادی، اثرگذار است و با نظر به رابطه مستقیم اعتماد نهادی با مشارکت، ضرورت دارد تا ارتباط با مسئولین سیاسی و اجرایی در تبادل تجربه، آشنایی مسئولین با دغدغه‌ها و مطالبات دانشجویی و تعدیل شکاف‌ها بیشتر شود (قادرزاده و دیگران، ۱۳۹۸).

در ادامه یافته‌های گذشته، و در راستای ضعف مشارکت دانشجویان، یافته‌ها نشان داد اهتمام به مشارکت در فرایند رشد و توسعه جامعه به طور متوسط ۵۰/۳ است و این نشان از ضعف و یا کمبود مشارکت از سوی دانشجویان را بیش از گذشته نمایان می‌کند. البته بین دختران و پسران تفاوت معنی‌داری وجود داشت و میانگین مشارکت پسران در این شاخص بیش از دختران بوده است. احتمالاً دلیل این امر، حضور کم‌رنگ‌تر دختران نسبت به پسران، و چشم‌انداز پیش روی آنها در ابعاد کلی مشارکت در کشور است.

یافته‌ها نشان داد، تنها ۳۶ درصد دانشجویان، در برابر درخواست رشوه سکوت نکرده و موضوع را گزارش می‌کنند؛ این درحالی است که ۲۱/۳ درصد، به پرداخت رشوه اقدام می‌کنند، و ۴۰/۶ درصد سکوت و صبر می‌کنند. این نشان از افزایش میزان ناامیدی در بین دانشجویان در حل مسائل دارد، و تعداد عمده‌ای اقدام مطالبه‌گرانه‌ای از خود نشان نمی‌دهند. یافته‌های بابایی فرد (۱۳۹۴) نشان داد، سبک زندگی با روحیه عام‌گرایی با مؤلفه‌هایی همچون عدم پارتی‌بازی، و کمک به دیگران تا حد توان و محترم شمردن حقوق دیگران ارتباط دارد. طبق نظریه عام‌گرایی گیدنز، جهان اجتماعی با دو پدیده مدرنیته و جهانی شدن، به گسترش نفوذ روزافزون خود ادامه می‌دهد و زمینه ایجاد گونه‌ای متعدد و متنوعی از سبک زندگی را فراهم می‌سازد و به کنش‌گران، امکان انتخاب از میان سبک‌های زندگی را براساس شرایط و موقعیتشان را می‌دهد. در این میان، عام‌گرایی؛ از ارزش‌های فرهنگی مدرنیته و جهانی شدن به حساب می‌آید که بر سبک‌های گوناگون زندگی در عصر حاضر اثر می‌گذارد (بابایی فرد، ۱۳۹۴).

از طرفی، بیش از نیمی از دانشجویان احساس بی‌انگیزگی و فرسودگی دارند و بیش از نیمی معتقدند، اکثر مردم قادر به تصمیم‌گیری نیستند و باید فردی برای آن‌ها و کشور تصمیم بگیرد و در نهایت، نیمی از پاسخگویان معتقدند که اداره امور سیاسی کشور بدون توجه به خواست مردم صورت می‌گیرد. این یافته‌ها، تقریباً تأیید کننده عدم وجود مشارکت (در ابعاد مختلف) در بین دانشجویان است و حاکی از رواج ناامیدی و یأس در بین جمعیت دانشجو دارد.

در رابطه با تأثیرگذاری مثبت و حداکثری بر محیط اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه، ۴۶/۶ درصد از پاسخگویان معتقد بودند که تأثیر کم، و ۴۳ درصد تأثیر متوسط، و تنها ۱۰ درصد اعتقاد به تأثیر زیاد داشتند. دانشجویان به عنوان قشر آگاه و تحصیل کرده جامعه و تأثیرگذار بر جامعه هستند؛ اما شرایط و یافته‌ها نشان می‌دهد که ممکن است آن‌ها دیگر به این مؤلفه‌ها خیلی اعتقاد نداشته و تأثیرگذاری خود را خیلی زیاد نمی‌دانند. در رابطه با حفظ و ارتقاء هویت فرهنگی هم تنها حدود نیمی از پاسخگویان موافق بودند، و نزدیک به

۲۵ درصد، اعتقادی نداشتند و نزدیک به ۲۳ درصد هم، مردد بوده‌اند. در رابطه با ایجاد و راهبری جریان‌های اجتماعی با تأکید بر بصیرت سیاسی هم، عدد چندان قابل توجه نیست و تنها ۵۰/۳ است؛ که این آمارها حکایت از فراگیر شدن ناامیدی در بدنه دانشجویی دارد که این ناامیدی می‌تواند تبعات جبران‌ناپذیری را به جامعه در راستای توسعه و پیشرفت هر چه بهتر وارد کند؛ زیرا در نهایت، این دانشجویان هستند که آینده‌سازان جامعه هستند.

منابع و مآخذ

- استاجی، زهرا؛ زردشت، رقیه؛ رهنمای رهسپار، سیده فاطمه؛ تدوین فر، موسی‌الرضا؛ اکبرزاده، رؤیا و نجار، لادن (۱۳۸۵). «بررسی سبک زندگی در ساکنین شهر سبزوار»، فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۱۳ (۳): ۱۳۹-۱۳۴.
- اصمی‌اصطهباناتی، مریم و گروسی، سعیده (۱۳۹۳). «سبک زندگی دینی و عوامل مؤثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان»، فصلنامه فرهنگ دانشگاه اسلامی، ۴ (۱۳): ۵۳۸-۵۱۵.
- افشار، محمدحسین؛ قنذیلی، سیدجواد و سعیدی رضوانی، محمود (۱۳۹۶). «شناسایی موضوعات اساسی مورد نیاز سبک زندگی دانشجویی از منظر صاحب نظران اسلامی»، فصلنامه مطالعات معرفتی دانشگاه اسلامی، ۲۱ (۲): ۲۶۸-۲۵۱.
- افشانی، سیدعلیرضا (۱۳۸۹). جزوه درسی روش تحقیق پیشرفته کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- بابایی‌فرد، اسدالله؛ حیدریان، امین و توانگری، طاهره (۱۳۹۴). «بررسی برخی از عوامل مؤثر بر سبک زندگی دانشجویان»، فصلنامه جامعه‌شناسی سبک زندگی، ۱ (۴): ۶۶-۲۹.
- بشارت‌نیا، عاطفه و طوسی معتمد، حسین (۱۳۹۹). «بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی دانشگاه غیر انتفاعی حکیم نظامی قوچان»، فصلنامه مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۲ (۵): ۵۶-۲۹.
- حسینی، سیده اسماء؛ بشارت، محمدعلی؛ جاهد، حسینعلی؛ محمدی، جمیله و جعفرزاده، محمدرحیم (۱۳۹۸). «بررسی مقایسه سبک زندگی سالم دینی و غیردینی»، رویش و روانشناسی، شماره ۳۴: ۱۵۴-۱۴۳.

- حسنی، محمدحسین؛ ذکایی، محمدسعید؛ طالبی، ابوتراب و انتظاری، علی (۱۳۹۶). «مفهوم-سازی سبک زندگی فرهنگی»، **جامعه پژوهی فرهنگی**، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۸ (۱): ۴۵-۲۳.
- خواجه‌نوری، بیژن؛ روحانی، علی و هاشمی، سمیه (۱۳۹۰). «سبک زندگی و مدیریت بدن»، **فصلنامه جامعه‌شناسی زنان**، ۲ (۱۴): ۴۷-۲۱.
- رضایی، عبدالعلی (۱۳۷۵). «مشارکت اجتماعی، هدف یا ابزار توسعه»، **ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی**، ۱۳ (۱۱۰-۱۰۹): ۶۳-۵۴.
- زارع حسین‌آبادی، مینا و دیگران (۱۳۹۹). «بررسی رابطه سبک زندگی با شادی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شهر یزد»، **سومین همایش ملی سبک زندگی و سلامت**.
- سجادی، سیده اعظم؛ رحیمی، ابوالفضل و نظام‌زاده، مریم (۱۳۹۴). «کنکاشی در سبک زندگی دانشجویان رشته پرستاری»، **مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت**، ۴ (۴): ۴۷۱-۴۵۶.
- سعیدی، زهرا و فرح‌بخش، کیومرث (۱۳۹۵). «رابطه کیفیت زندگی، سبک زندگی، عملکرد تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پزشکی»، **راهبردهای آموزش در علوم پزشکی**، ۹ (۳): ۱۸۵-۱۷۶.
- شریفی، حسین (۱۳۹۰). **همیشه بهار**. تهران: نهاد رهبری در دانشگاه‌ها.
- شهبایی، شیفته؛ مغنی‌زاده، زهرا و ثناگوی‌محور، غلامرضا (۱۳۹۷). «نقش سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه کرمان»، **مجله سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت**، ۳ (۲): ۱۹-۱۳.
- طغیانی، مجتبی؛ کجیاف، محمدباقر و بهرام‌پور، مهدی (۱۳۹۲). «رابطه سبک زندگی اسلامی با نگرش‌های ناکارآمد در دانشجویان»، **دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی**، ۱۴ (۴): ۴۴-۳۶.
- طل، آذر؛ توسلی، الهه؛ شریفی‌راد، غلامرضا و شجاعی‌زاده، داوود (۱۳۹۰). «بررسی سبک زندگی ارتقاءدهنده سلامت و رابطه آن با کیفیت زندگی در دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان»، **مجله تحقیقات نظام سلامت**، ۷ (۴): ۱-۶.
- قادرزاده، امید؛ شریفی، فاطمه و حسن‌خانی، الناز (۱۳۹۸). «مشارکت سیاسی و عوامل مرتبط با آن: مطالعه پیمایشی دانشجویان دانشگاه کردستان»، **فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی**، ۷ (۴): ۱۲۹-۹۳.

- فاضلی، محمد (۱۳۸۲). **مصرف و سبک زندگی**. قم: انتشارات صبح صادق.
- _____ (۱۳۸۶). «تصویری از سبک زندگی فرهنگی جامعه دانشجویی»، **فصلنامه تحقیقات فرهنگی**، ۱ (۱): ۱۶۸-۱۷۵.
- فرهادی، محمد (۱۳۹۷). «سرمایه‌ها و مشارکت اجتماعی در فضای دانشجویی»، **جامعه پژوهی فرهنگی**، ۹ (۱): ۱۲۹-۹۹.
- فروزنده، لطف‌الله؛ درینی، محمدولی؛ تاب، محمد و صیدی، فریده (۱۳۹۰). «تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان دانشگاه ایلام در فعالیت‌های فوق برنامه»، **پژوهش در نظام آموزشی**، ۵ (۱۲): ۶۹-۵۳.
- قادرزاده، امید؛ شریفی، فاطمه و حسن‌خانی، الناز (۱۳۹۸). «مشارکت سیاسی و عوامل مرتبط با آن: مطالعه پیمایشی دانشجویان دانشگاه کردستان»، **فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی**، ۷ (۴): ۱۲۹-۹۳.
- قمری، محمد (۱۳۸۸). «بررسی رابطه دین‌داری و میزان شادمانی در بین دانشجویان به تفکیک جنسیت و وضعیت تأهل»، **روانشناسی و دین**، شماره ۳: ۹۱-۷۵.
- کاویانی، محمد (۱۳۹۱). **سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن**. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم: نشر سبحان.
- کجاف، محمد باقر (۱۳۹۰). «رابطه سبک زندگی اسلامی با شادکامی در رضایت از زندگی دانشجویان شهر اصفهان»، **روانشناسی و دین**، (۴) ۴: ۲۳۰-۱۹۹.
- کرمی‌قهی، محمدتقی و زادسر، زینب (۱۳۹۲). «سنجش بررسی رابطه دینداری و سبک زندگی»، **زن در فرهنگ و هنر**، ۵ (۱): ۱۰۱-۸۵.
- کمری، علی‌عباس؛ عباسعلی، الهیاری؛ علیرضا، مرادی و آزاد فلاح، پرویز (۱۳۹۶). «تدوین و اثربخشی مدل نظری سالم زیستی سبک زندگی دانشجویان در جامعه ایرانی»، **فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی**، ۱۳ (۴۳): ۳۴-۱.
- گودرزی، لیل؛ نظری، اصلان؛ رجبی واسوکلائی، قاسم؛ سلیمی، محمد و رعدآبادی، مهدی (۱۳۹۳). «بررسی سبک زندگی دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران»، **مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی (پی‌اورد سلامت)**، ۸ (۴): ۳۰۴-۲۹۴.
- گیدنز، آلبرت (۱۳۷۸). **تجدد و تشخص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید**. ترجمه: ناصر موفقیان، تهران: نشر نی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۴). **بحار الانوار**، بیروت: مؤسسه وفاء.

- محمدی، مجید (۱۳۷۸) درآمدی بر رفتار سیاسی دانشجویان در ایران امروز، تهران: انتشارات کویر.

- مهدوی کنی، محمدسعید (۱۳۷۸). دین و سبک زندگی (مطالعه موردی شرکت کنندگان در جلسات مذهبی)، تهران: دانشگاه امام صادق(ع).

- نیکوکار، غلامحسین؛ خیری، علیرضا؛ تابان، محمد و صیدی، فریده (۱۳۹۳). «تأثیر سبک زندگی اسلامی بر موفقیت تحصیلی»، دو فصلنامه مدیریت اسلامی، ۲۲ (۱): ۱۹۷-۲۱۱.

نیلساز، مهناز؛ توسلی، الهه و مظاهری، مریم (۱۳۹۱). «بررسی رفتارهای ارتقاءدهنده سلامت و سبک زندگی در دانشجویان دانشگاه های شهر دزفول»، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ۲۰ (۵): ۱۶۸-۱۷۵.

- Boschloo, L., Reeuwijk, K.G., Schoevers, R.A., & Penninx, B.W.J.H. (2014). "The impact of lifestyle factors on the 2- year course of depressive and/or anxiety disorders", *Journal of Affective Disorders*, 159: 73- 79.

- Cynthia, RK. (1998). "Overview of quality of life controversial issues. In: Cynthia RK, Hinds. Quality of Life from Nursing and Patient Perspectives", Canada: Jones and Bartlett. P.P: 23-30.

- Dzokto, V., Hicks, T., & Miller, E. (2007). "Student lifestyle and emotional well- being at a historically black university", *Journal Of Education*, 127 (4); 511- 512.

- Kelly, S.A., Melnyk, B.M., & Jacobson, L.D. (2011). "Correlates among healthy life Style, Cognitive beliefs, healthy behaviors in adolescents: implications for behavioral change strategies and future research", *Journal if Pediatric Health Care*, 25 (4): 216- 233.

- Kumar jha, Krishna (2016). "impact of social networking site on the maurition youth: A study of their life styles and its effectiveness in nation building", *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 27- 29 May, 2 agreb- Croatia.

- Maheri, AB., Bahrami, MN., & Sadeghi, R. (2020). "The situation of health-promoting lifestyle among the students living in dormitories of Tehran University of Medical Sciences, Iran", *Health and Development Journal*, 1 (4): 275- 286.

- Schmidt, H. (2015). "The media and the literacies: media literacy, information literacy", *Journal of Effective Teaching*, 12 (1): 64-77.

- Torch, F. (2007). "Social Status and Cultural Consumption: The case of Reading in Chile", *poetics*, 35 (2-3): 70-92.

۶۴

سال دوم، شماره ۷
پاییز ۱۳۹۹

بررسی سبک زندگی دانشجویان استان یزد، براساس الگوی آرمانی ...